

הַלְבוֹת מְכִירָה פֶּרֶק יד

א. כָּכר בָּאֲרָנוּ שֶׁהַנוֹשָׂא וְנוֹתֵן בְּאֻמוֹנָה, וְאָמַר כֶּךָ וְכֶךָ אָנִי מִשְׁתַּכֵּר אֵין לוֹ הוֹנִיָּה: אִפְלוּ אָמַר זֶה לְקַחְתִּי בְּסֻלַּע וּבַעֲשָׂר אָנִי מוֹכֵר, מִתֵּר. אָבֵל בֵּית דִּין חִיבִין לִפְסֵק הַשְּׁעָרִים, וּלְהַעֲמִיד שׁוֹטְרִין לְכֶךָ; וְלֹא יִהְיֶה כָל אֶחָד וְאֶחָד מִשְׁתַּכֵּר כָּל מָה שִׁירָצָה, אֲלֹא שְׁתוֹת בְּלֶכֶד יִפְסְקוּ לָהֶם בַּשְּׁכָרִם, וְלֹא יִשְׁתַּכֵּר הַמוֹכֵר יִתֵּר עַל שְׁתוֹת.

ב. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים, בְּדְבָרִים שְׂיֵשׁ בָּהֶם חַיֵּי נֶפֶשׁ כְּגוֹן יֵינוֹת שְׂמָנִים וְסֻלְתוֹת. אָבֵל הָעֵיקָרִין, כְּגוֹן הַחֲמֵס וְהַקֶּשֶׁט וְהַלְבוֹנָה וְכִיּוֹצָא בָּהֶן אֵין פּוֹסְקִין לָהֶם שְׁעָר, אֲלֹא יִשְׁתַּכֵּר הַמִּשְׁתַּכֵּר כָּל מָה שִׁירָצָה. וְאֵין מִשְׁתַּכְרִין פְּעָמִים בְּבִיצִים; אֲלֹא הַתִּגָּר הָרָאוּשׁוֹן הוּא מוֹכֵר בַּשְּׁכָר, וְהַלּוֹקֵחַ מִמֶּנּוּ מוֹכֵר בְּקָרָן בְּלֶכֶד.

ג. אָסוּר לַעֲשׂוֹת סְחוּרָה בְּאַרְץ יִשְׂרָאֵל בְּדְבָרִים שְׂיֵשׁ בָּהֶן חַיֵּי נֶפֶשׁ; אֲלֹא זֶה מְבִיא מִגְרָנוּ וּמוֹכֵר וְזֶה מְבִיא מִגְרָנוּ וּמוֹכֵר, כְּדִי שִׁימְכְרוּ בְּזוּל. וּבִמְקוֹם שֶׁהַשְּׂמֶן מְרַבָּה, מִתֵּר לַהֲשַׁתַּכֵּר בַּשְּׂמֶן.

ד. אֵין אוֹצְרִין פְּרוֹת שְׂיֵשׁ בָּהֶן חַיֵּי נֶפֶשׁ בְּאַרְץ יִשְׂרָאֵל, וְכֵן בְּכָל מְקוֹם שָׂרְבוּ יִשְׂרָאֵל: שֶׁהָרִי מְגִיעַ מְדַבֵּר זֶה, צַעַר לְיִשְׂרָאֵל. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים, בְּלוֹקֵחַ מִן הַשּׁוּק; אָבֵל הַמְכָנִים מִשְׁלוּ, מִתֵּר לוֹ לַעֲשׂוֹת קְבוֹ אוֹצֵר.

ה. מִתֵּר לְאַצֵּר פְּרוֹת שְׁלוֹשׁ שָׁנִים, עֶרֶב שְׁבִיעִית וּשְׁבִיעִית וּמוֹצָאֵי שְׁבִיעִית. וּבִשְׁנֵי בַצֵּרֶת אִפְלוּ קֵב חֲרוּבִין לֹא יֶאָצֵר, מִפְּנֵי שְׂמִכְנִים מְאֹרָה בַּשְּׁעָרִים. וְכָל הַמְּפָקִיעַ שְׁעָרִים, אוֹ שֶׁאֶצֵּר פְּרוֹת בְּאַרְץ יִשְׂרָאֵל, אוֹ בְּמְקוֹם שָׂרְבוּ יִשְׂרָאֵל הָרִי זֶה כְּמַלּוּהַ בְּרַבִּית.

ו. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים, בְּפְרוֹת שְׂיֵשׁ בָּהֶן חַיֵּי נֶפֶשׁ. אָבֵל הַתְּבָלִין, כְּגוֹן כֶּמֶן וּפְלִפְלִין מִתֵּר לְאַצֵּר אוֹתָן בְּאַרְץ יִשְׂרָאֵל וּלְהוֹצִיא אוֹתָן מִמְּקוֹם לְמְקוֹם, כְּשֶׁאֵר הָעֵיקָרִין.

ז. אֵין מוֹצִיאִין פְּרוֹת שְׂיֵשׁ בָּהֶן חַיֵּי נֶפֶשׁ, כְּגוֹן יֵינוֹת שְׂמָנִים וְסֻלְתוֹת, מֵאַרְץ יִשְׂרָאֵל לְחוּצָה לְאַרְץ וְלֹא לְסוּרְיָה, וְלֹא מִרְשׁוֹת מֶלֶךְ זֶה לְרְשׁוֹת מֶלֶךְ אַחֵר בְּאַרְץ יִשְׂרָאֵל.

ח. רִשְׁאִין בְּנֵי הָעִיר לְקַץ לָהֶם שְׁעָר לְכָל דְּבַר שִׁירָצוֹ, וְאִפְלוּ לְבָשָׂר וְלִלְחָם, וּלְהַתְנוֹת בִּינְיָהֶם כָּל מִי שִׁיעֵבֵר עַל הַתְּנָאִי, יַעֲנִשׁוּ אוֹתוֹ כֶּךָ וְכֶךָ. וְכֵן רִשְׁאִין אֲנָשִׁי אֲמָנוֹת לִפְסֵק בִּינְיָהֶם שְׁלֹא יַעֲשֶׂה אֶחָד בַּיּוֹם שִׁיעֵשָׂה חֲבֵרוֹ, וְכִיּוֹצָא בְּזֶה, וְכָל מִי שִׁיעֵבֵר עַל הַתְּנָאִי, יַעֲנִשׁוּ אוֹתוֹ כֶּךָ וְכֶךָ.

ט. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים, בְּמִדִּינָה שְׂאִין בָּהּ חֲכָם חָשׁוּב לְתַקֵּן מַעֲשֵׂה הַמִּדִּינָה וּלְהַצְלִיחַ דְּרָכֵי יוֹשְׁבֵיהָ. אָבֵל אִם יֵשׁ בָּהּ חֲכָם חָשׁוּב, אֵין הַתְּנָאִי שֶׁלָּהֶן מוֹעִיל כָּלוּם; וְאֵינָן יְכוּלִין לַעֲנֹשׁ וּלְהַפְסִיד עַל מִי שְׁלֹא קֵבֵל מִן הַתְּנָאִי, אֲלֹא אִם כֵּן הַתְּנָה עִמָּהֶם וַעֲשׂוּ מִדַּעַת הַחֲכָם. וְכָל מִי שֶׁהַפְסִיד לְפִי הַתְּנָאִי שְׂאִינוּ מִדַּעַת הַחֲכָם, מִשְׁלֵם.

י. כְּשֶׁם שֶׁהוֹנִיָּה בְּמִקָּח וּמִמְכָּר, כֶּךָ הוֹנִיָּה בְּדְבָרִים שֶׁנֶּאֱמַר "וְלֹא תוֹנוּ אִישׁ אֶת-עַמִּיתוֹ, וְיִרְאֵתָּ מֵאֱלֹהֶיךָ. . . אָנִי ה' " (ויקרא כה, יז), זֶה הוֹנִיָּת דְּבָרִים. פִּיעֵד: הִיָּה בַעַל תְּשׁוּבָה, לֹא יֹאמַר לוֹ זָכַר מַעֲשִׂיךָ הָרָאוּשׁוֹנִים. וְאִם הִיָּה בֶן גָּרִים, לֹא יֹאמַר לוֹ זָכַר מַעֲשֵׂה אֲבוֹתֶיךָ.

יא. הִיָּה גֵר וּבָא לְלַמֵּד תּוֹרָה, לֹא יֹאמַר לוֹ פֶּה שֹׁאֲכָל נְבִלוֹת וּטְרֵפוֹת יָבוֹא וַיִּלְמַד תּוֹרָה שֶׁנִּתְּנָה מִפִּי הַגְּבוּרָה. הָיוּ חֲלָאִים וְיִסּוּרִים בָּאֵין עָלָיו, אוֹ שֶׁהָיָה מְקַבֵּר אֶת בְּנָיו לֹא יֹאמַר לוֹ כְּדֶרֶךְ שֹׁאֲמְרוּ חֲבֵרָיו שֶׁלְּאִיּוֹב, "הֲלֹא יִרְאֶתְךָ, כְּסִלְתְּךָ . . . זָכַר-נָא מִי הוּא נָקִי אָבֵד" (איוב ד, ו-ז).

יב. הָיוּ חֲמָרִין מִבִּקְשֵׁין תְּבוּאָה לֹא יֹאמַר לָהֶם לְכוּ אֲצֵל פְּלוֹנִי שְׂמוּכָר תְּבוּאָה, וְהוּא יוֹדֵעַ בּוֹ שֶׁאֵינּוּ מוֹכֵר תְּבוּאָה מֵעוֹלָם. נִשְׁאַלָּה שְׂאֵלָה שְׁלִדְבָר חֲכָמָה לֹא יֹאמַר לְמִי שֶׁאֵינּוּ יוֹדֵעַ אוֹתָהּ חֲכָמָה מַה תָּשִׁיב בְּדָבָר זֶה, אוֹ מַה דַּעְתְּךָ בְּדָבָר זֶה. וְכֵן כָּל כְּיוּצָא בָּאלוֹ הַדְּבָרִים.

יג. כָּל הַמוֹנָה אֶת הַגֵּר, בֵּין בְּמִמּוֹן בֵּין בְּדְבָרִים עוֹבֵר בְּשִׁלּוּשָׁה לָאוִיִּן: שֶׁנֶּאֱמָר "וְגֵר לֹא-תוֹנֶה" (שמות כב, כ), זֶה הוֹנִית דְּבָרִים; "וְלֹא תִלְחָצֶנּוּ" (שם), זֶה הוֹנִית מִמּוֹן. הֵא לְמַדְתָּ שֶׁהַמוֹנָה אֶת הַגֵּר, עוֹבֵר בְּשִׁלּוּשָׁה לָאוִיִּן מִשּׁוּם "לֹא תוֹנוּ אִישׁ אֶת-עַמִּיתוֹ" (ויקרא כה, יז), וּמִשּׁוּם "אֶל-תוֹנוּ, אִישׁ אֶת-אֶחָיו" (ויקרא כה, יד), וּמִשּׁוּם "וְגֵר לֹא-תוֹנֶה".

יד. וְכֵן אִם לְחָצוֹ וְהוֹנְהוּ בְּמִמּוֹן, עוֹבֵר בְּשִׁלּוּשָׁה מִשּׁוּם "אֶל-תוֹנוּ, אִישׁ אֶת-אֶחָיו" (ויקרא כה, יד), וּמִשּׁוּם "וְלֹא תוֹנוּ אִישׁ אֶת-עַמִּיתוֹ" (ויקרא כה, יז), וּמִשּׁוּם "וְלֹא תִלְחָצֶנּוּ" (שמות כב, כ).

טו. וּמִפְּנֵי מַה עוֹבֵר בְּגֵר עַל לָאו שֶׁלְּהוֹנִית דְּבָרִים, אֵף בְּהוֹנִית מִמּוֹן, וְעַל לָאו שֶׁלְּהוֹנִית מִמּוֹן, אֵף בְּהוֹנִית דְּבָרִים מִפְּנֵי שֶׁהוּצִיא הַכֶּתוּב אֶת שְׁנֵיהֶם בְּלִשׁוֹן הוֹנִיָּה סֵתֶם, וְכָפַל הַלָּאוִין בְּגֵר בְּשְׁנֵי הַדְּבָרִים בִּפְרוּשׁ: לֹא תוֹנֶה, וְלֹא תִלְחָץ.

טז. גְּדוּלָּה הוֹנִית דְּבָרִים מִהוֹנִית מִמּוֹן שֶׁזֶה נִתְּנָה לְהַשְׁבִּיחַ, וְזֶה לֹא נִתְּנָה לְהַשְׁבִּיחַ, וְזֶה בְּמִמּוֹנוֹ, וְזֶה בְּגוּפוֹ; וְהָרִי הוּא אוֹמֵר בְּהוֹנִית דְּבָרִים "וַיִּרְאֶת מַאֲלֵהֶיךָ" (ויקרא כה, יז), לְפִי שֶׁהִדְבֵּר מְסוּר לֵלֵב. הֵא כָּל דְּבָר שֶׁהוּא מְסוּר לֵלֵב, נֶאֱמָר בּוֹ "וַיִּרְאֶת מַאֲלֵהֶיךָ" (שם; וגם ויקרא יט, יד; ויקרא יט, לב; ויקרא כה, לו; ויקרא כה, מג). וְכָל הַצּוּעַק מִהוֹנִית דְּבָרִים נִעְנָה מִיָּד, שֶׁנֶּאֱמָר "כִּי אֲנִי ה'". (ויקרא כה, יז).